

INHOUD

- 1 Het doosje van het zeepbakje 11
- 2 Het eerste laatste avondmaal 46
- 3 De wegpiraat revisited 98
- 4 Cyril verandert onverwacht van gedachten 109
- 5 Het preventieprincipe 140
- 6 Huisbioscoop 159
- 7 Pret met dokter Mimi 177
- 8 En nog meer pret met dokter Mimi 214
- 9 U wordt niet ouder, u wordt beter 219
- 10 Over zalige onwetendheid 256
- 11 Liefde bevriest niet 280
- 12 Er was er eens in Lambeth 305
- 13 Het laatste laatste avondmaal 324

I

Het doosje van het zeepbakje

‘Had ik moeten huilen?’ Kay ontdeed zich van haar zware, degelijke donkere wollen jas, want dit was zo’n april waarin geen einde leek te komen aan de rauwe kou van januari. De enige verandering die de lente had doen ontluiken, was dat haar passief aanvaarden van winterse vinnigheid was uitgebod tot actieve afschuw.

‘Daar zijn geen regels voor.’ Cyril vulde de waterkoker.

‘Voor sommige harde overgangsriten zijn die er wel, denk ik eigenlijk. En sorry, ik weet dat het nog wat vroeg is, maar ik hoef geen thee.’ Kay liep rechtstreeks naar de droge amontillado in de koelkast. Ze had op de receptie een wijntje gedronken en wilde niet terug naar English breakfast. Om halfzes ’s middags thuis aan de drank gaan was een uitspatting, maar ze nam de gelegenheid te baat om af te wijken van de – ongeschreven maar daarom niet minder in steen gebeitelde – huisregel nooit voor acht uur ’s avonds een fles open te trekken. De gedachte dat ze haar verdriet wilde verdrinken was ver bezijden de waarheid. In werkelijkheid had het gevoel in haar maag dat ze aan de mijlpaal van die middag had overgehouden niets met droefheid te maken. Het was meer het soort vage, ondefinieerbare gefruittel dat het midden hield tussen honger en indigestie.

Tot Kay’s verbazing liet Cyril de waterkoker staan en kwam hij bij haar aan tafel zitten met een tweede glas, nadat hij zelfs twee partjes limoen had gesneden. Als een van

de twee echtelieden verantwoordelijk was geweest voor het instellen van de waterscheiding van acht uur, dan was dat Cyril geweest, hoewel de gewoonteverstrengeling van het stel zo ver terugging dat niemand dat meer bijhield.

‘Ik had op z’n minst verwacht opgelucht te zijn,’ zei ze en tikte met haar goedkope tumbler uit Barcelona slapjes tegen het glas op tafel, bij wijze van lusteloze toast. De smalle, hoge glazen, die even praktisch waren als de jas, hadden de volmaakte proporties waar het veel verfijnd kristal aan ontbrak. Ook dit verried waar ze tekortschoot: dat ze op een moment als dit over de geometrie van glaswerk kon nadenken.

‘Ben je dan niet opgelucht?’

‘Om eerlijk te zijn, ik heb zeker tien jaar uitgekeken naar dit keerpunt. Wat misschien heel slecht van me is, maar jou niet zal verbazen. Maar nu dat wat vroeger “het onvermijdelijke” heette gekomen is...’

‘Misschien moeten we het nu “het facultatieve” noemen,’ zei Cyril. ‘Of “het oneindig uitstelbare”. “Het bij-nader-inzien-kunnen-we-dit-misschien-volgende-week-doen, schat”.’

‘Nou, ik voel me niet lichter, op geen enkele manier bevrijd. Ik voel me alleen maar loodzwaar en leeg. Tegen de tijd dat hij overleed had mijn vader zoveel leven uit iedereen om hem heen gezogen. Misschien heeft hij zelfs het schamele beetje energie verbruikt dat we nodig zouden hebben om te vieren dat hij eindelijk dood is.’

‘Wat een verspilling,’ zei Cyril.

‘Ja, het was nog tot daaraan toe geweest als die verspilling beperkt was gebleven tot het leven van Godfrey Poskitt en de bijkomende pech dat het slecht afliep. Maar de verspilling heeft zoveel meer schade aangericht. Bij mijn arme moeder, de verzorgers en zelfs onze kinderen, zolang ze nog

bij hem langsgingen. Ik ben zo blij dat ik ze toestemming heb gegeven om niet meer de liefhebbende kleinkinderen te spelen. Want wat had het voor zin? Meestal wist hij niet wie ze waren en de enige beloning voor al hun moeite was een scheldpartij. En lichamelijk was hij ook zo onaangenaam. Mijn moeder en ik hebben het geprobeerd, maar alleen al die luiers waren een bezoeking, want hij vocht en schopte enorm, en soms, zo gênant, kreeg hij een slap erectietje – echt, *mijn eigen vader*. Dus stelden we het verschonen uit, en vaak stonk hij.’

‘Desalniettemin was het netjes dat twee van zijn kleinkinderen vandaag kwamen opdagen.’

‘Natuurlijk was Simon er. Die is zo plichtsgetrouw en hyperverantwoordelijk dat hij op zijn zesentwintigste godbetert een man van middelbare leeftijd lijkt. En hoewel ik het op prijs stelde dat Hayley er was, al was het maar voor mijn moeder, kwam ze natuurlijk te laat – zodat ze haar gebruikelijke theatrale entree kon maken en de aandacht op zich vestigen. Echt, volgens mij had ze het zo gepland en nog even wat tv-gekeken, gewoon om er zeker van te zijn dat ze niet ordinair op tijd zou zijn. Dat Roy er opeens vandoor ging, was ook voorspelbaar. Kleinzoen zijn is gewoon een van de vele ondernemingen die hij niet kan volhouden.’

‘Wat die verspilling betreft,’ zei Cyril teruggrijpend, ‘zie je een opmerkelijk slachtoffer over het hoofd. Jezelf?’

Het was maar goed dat haar man het zei. ‘Ik durf niet uit te rekenen hoeveel jaar van mijn leven de eindeloze seniliteit van die man alles bij elkaar heeft weten te verpesten.’

‘Maar het is je wonder boven wonder wel gelukt te blijven werken. Wat je vader opsloopte was je vrije tijd. De avonden en weekends, de vroege ochtenden, de spoedritjes naar

Maida Vale midden in de nacht: allemaal tijd die je met mij had kunnen doorbrengen.’

‘Dus jij bent de gekwetste partij?’

‘Gewoon een van de vele.’

Rusteloos stond Kay op om een paar kruimels van het corian-aanrechtblad naast de gootsteen te vegen, met een droeve blik naar de half afgebouwde serre naast de keuken: al twee jaar een werk in wording en het zoveelste slachtoffer dat was opgezogen in haar vaders maalstroom van oneindige behoefte. De laatste tijd leken de kinderen jaloers, maar toen Cyril en zij dit huis in 1972 kochten – ze hadden net ontdekt dat Kay zwanger was van Hayley en hadden meer ruimte nodig – was het hele land in verval, dus ook Lambeth, waardoor zo’n statig pand (al stond het ten zuiden van de rivier) binnen het bereik van een verpleegkundige en een huisarts lag. De drie verdiepingen plus zolder zagen er alleen van de buitenkant statig uit; goeie genade, ‘opknappertje’ was nog mild uitgedrukt. Nu negentien jaar van budgetoverschrijdingen en ongemak eindelijk begonnen uit te monden in een bewoonbaar huis, hadden de kinderen de neiging te vergeten dat ze vroeger op weg naar de wc over een stapel ruwe planken moesten stappen of brokjes gipsplaat uit hun haar schudden voor ze naar school gingen. Wat ze ook hadden verdrongen waren de waarschuwingen in hun jeugd om vanaf de metro rechtstreeks naar huis te komen omdat de buurt in die tijd behoorlijk onguur was. Nee, ze zagen niet de financiële aderlating van een jong stel met een overheidssalaris, dat het niet onaanzienlijke risico had genomen dat het hele bouwvallige interieur van plafond tot vloer als een koffiebekertje in elkaar zou zakken. Het enige wat de kinderen nu zagen, was de imposante, eerbiedwaardige bouw van

het huis van pa en ma, het klassieke beeld van een woning die ze zelf nooit zouden kunnen betalen, niet met een rente van vijftien procent; en als ze zich niet vergiste zag Roy al een steekje dat hij misschien zou erven. Roy zocht altijd een sluiproute.

Nu haar vader dood was, had ze waarschijnlijk alle tijd om de serre af te bouwen, maar haar enthousiasme voor het project was vervlogen. Ze was al eenenvijftig. Hoelang zouden ze hier nog wonen? Of iets grimmiger: hoelang zouden ze überhaupt nog leven? Kay dacht dat ze de gedenkwaardige drempel van vijftig vol zelfvertrouwen was gepasseerd – *Kijk mij eens! Ik ga voortreffelijk om met het verstrijken van de tijd en dit nieuwe decennium baart me niet de minste zorgen!* – maar toen ze in de veertig was, waren dit soort zwartgallige gedachten nooit bij haar opgekomen.

‘Ik vraag me af of ik na de receptie niet met mijn moeder mee naar huis had moeten gaan,’ zei Kay weifelend. ‘Percy zei dat hij terug zou gaan om haar gezelschap te houden, maar ik ken mijn broer. Die blijft niet lang.’

‘Heb je nu nog niet genoeg van al die zelfopoffering?’ vroeg Cyril. ‘Jullie vrouwen! Klagen dat jullie altijd degenen zijn die voor iedereen zorgen. Maar zodra jullie één moment voor jezelf hebben, springen jullie bereidwillig overeind om voor iemand anders te zorgen.’

‘We zijn alleen “bereidwillig”, zoals jij dat noemt, omdat *niemand anders het doet!*’

Haar woede overviel hen allebei. Kay herstelde zich. ‘Sorry. Je weet dat ik Percy heus wel heb gevraagd te helpen. Maar hij woont net wat verder weg in Tunbridge Wells, en hij had het natuurlijk vreselijk druk met het bedriegen van zijn vrouw en kinderen.’

‘Dat is niet helemaal eerlijk.’

‘Ik zeg niet dat hij alleen maar heeft besloten gay te worden om zijn plichten als zoon te ontlopen. Maar hij heeft zijn gay zijn wel degelijk gebruikt. “Ik kan dit weekend echt niet voor pa zorgen, want hij heeft er duidelijk moeite mee dat ik uit de kast ben.” Ja, natuurlijk heeft hij daar moeite mee, lul, de man is van 1897!’

‘Het probleem gaat veel dieper dan vrouwen opzadelen met ondersteekcorvee,’ zei Cyril, die op stoom kwam en meer als zijn gewone autoritaire zelf klonk. ‘De centrale overheid moet meer verantwoordelijkheid nemen voor sociale zorg. Het moet niet zo zijn dat jij, je moeder of andere familieleden ervoor opdraaien...’

‘Nou, het was zo, en het is zo, en het zal ook zo zijn als jij en ik versleten raken. Zelfs het kleinste beetje steun van de gemeente – zoals je bed opmaken, laat staan achter je aan komen rennen op straat als je malende bent? Of je in aanmerking komt voor thuiszorg is inkomensafhankelijk, en mijn vader was notaris.’

‘Klopt, de inkomensgrens is genadeloos...’

‘Als je wilt dat de gemeente je billen komt afvegen mag je maximaal een miezerige twintigduizend spaargeld bezitten – wat veel meer is dan ma overheeft na al die zorgverleners, en toch komt ze niet in aanmerking voor toeslagen, omdat ze het huis heeft. Heb je niets opzijgelegd, of zo goed als niets? De gemeente betaalt de volle mep. Wat vind je daarvan, meneer de socialist? Je zwoegt je hele leven lang, zoals mijn vader, je houdt je eigen broek op en onderhoudt je gezin, en als je dan instort, zegt de staat, bekijk het maar. Doe niets, verdien niets en spaar niets – tref absoluut geen voorzieningen voor jezelf – en de staat zorgt kosteloos voor je, van luiertotkist. Over moreel risico gesproken! Blijkbaar is iedereen die iets doet, iets verdient en iets spaart een oen.’

‘Je draaft door. En je weet dat ik vind dat sociale zorg gratis moet zijn, net als de NHS.’

‘Uh-huh. Als je het gratis maakt, betalen dezelfde verantwoordelijke mensen die überhaupt iets verdienen nog steeds hun eigen zorg, plus de zorg van alle anderen, dankzij alle belastingen die zo torenhoog zijn dat ze zich nog geen pot jam kunnen veroorloven. Jij bent degene die zo nodig naar die grote demonstratie op Trafalgar Square tegen de *poll tax* moest – die geld opgeleverd zou hebben voor sociale zorg en nog heel wat meer.’

‘Hou toch op zeg. De *poll tax* was degressief, dat weet jij ook. En dankzij protesten als op Trafalgar is die “personele belasting” dood en begraven. Trouwens, ik weet niet of je uitgerekend vanavond in de beste gemoedstoestand bent om ingewikkeld overheidsbeleid te bedenken.’

‘Al dat fatsoeneren – die dikke, knoestige teennagels knippen, het snot uit zijn harige neusgaten peuteren, hele dozen vochtige doekjes verbruiken om zijn billen af te vegen...’ Kay dwaalde inmiddels over de leistenen vloer, want een van de voordelen van het samentrekken van keuken en eetkamer was de verbeterde ijsbeer capaciteit. ‘Je hebt geen idee hoe gênant het is andermans tanden te poetsen en dan ging hij ook nog bijten... Het achternaren en vangen en uitkleden... Ik hield het midden tussen een dochter en een herdershond. Het eeuwige toezicht houden, want we moesten op hem letten als op een tweejarige zodat hij zich niet zou snijden, of afwasmiddel drinken of het huis in brand steken... Het voeren, de troep uit zijn baard vegen... Het urenlang op hem inpraten om hem van de ladder naar de zolder te lokken, nota bene...’

Kijk, de zorg voor mijn vader alleen al zou de staat een kapitaal gekost hebben. De verzorging van alle andere

rampzalige gevallen zoals hij zou de staat de kop kosten en daarom is de zorg *niet* gratis voor iedereen. Echt, om hem in toom te houden waren we alle drie nodig: ik, mama, plus de hulpverlener – of liever om hem ternauwernood in toom te houden. Het werkelijke probleem is niet *hoe* dit soort wandelende desintegratie wordt gefinancierd, maar *dat* het wordt gefinancierd. Mijn vader heeft ruim vier jaar van geleidelijke achteruitgang gekend, gevolgd door maar liefst tien jaar van pure verwording. Wie er ook voor betaalt, het is groteske verspilling van geld en ook verspilling van de tijd van jongere mensen – mijn tijd, mijn moeders tijd – oftewel de kern die uit ons leven gesneden wordt terwijl we nog gezond zijn, bij ons verstand en in staat tot enige vreugde. Verspilling, zei je? Niets dan verspilling, en waarvoor? Hij had meteen dood moeten gaan toen hij ziek werd. Dan had ik na afloop van zijn begrafenis tranen met tuiten kunnen huilen.’

Kay plofte weer op de keukenstoel, met droge ogen. Sterker nog, ze waren zo droog dat ze pijn deden.

Cyril monsterde zijn vrouw. Dit ogenschijnlijke stoïcisme was niets voor haar. Zij was verreweg de hartstochtelijkste van hen tweeën. Hij was de methodische denker, wat betekende dat mensen hem soms voor onverschillig aanzagen. Maar ze was niet van de krokodillentranen. Een week geleden, toen ze om vier uur ’s nachts werden gewekt door het telefoontje uit Maida Vale, was Kay ook heel nuchter geweest. Het nieuws kwam niet onverwacht. Kennelijk kostte het al weken moeite zijn schoonvader te laten eten, omdat de arme man niet goed meer kon slikken. (Dat ging zo: de hersenen functioneerden zo slecht dat ze vergaten het strotklepje af te sluiten. Helemaal aan het eind deelde de ziekte de genadeslag uit: de hersenen vergaten hoe ademen ging.) Nadat Kay in de gang het gesprek met haar moeder

had beëindigd, zette ze de draadloze telefoon in zijn houder naast hun bed en meldde zonder verdere omhaal: ‘Dood.’ Ze was onder het dekbed gegleden en meteen in slaap gevallen.

‘Kun je dan geen enkel gevoel voor hem oproepen?’ vroeg Cyril. ‘Verdriet, een moment van weemoed?’ Na haar schokkend onsentimentele zakelijkheid van vorige week kon hij iets te gemakkelijk een beeld oproepen van Kay die constateert dat hijzelf zojuist dood naast haar is neergevallen en vervolgens met een opgelucht gegrom naar haar kant van de matras schuift: eindelijk zou een zeker persoon het beddengoed niet meer systematisch naar links woelen en zou zij het dekbed voor zichzelf hebben.

‘Nee, ik voel helemaal niks, ik heb het echt geprobeerd,’ zei ze. ‘Dat stukje bij beetje doodgaan houdt iedereen voor de gek. Het voelt alsof hij al jaren dood is. Er is me ook nooit een fatsoenlijk gevoel van verlies gegund. Maar ik mag geen medelijden met mezelf hebben, want voor mijn moeder is het zoveel erger geweest. Mijn vader beschuldigde haar voortdurend van het stelen van zijn spullen, of het rommelen in zijn papieren. Meer dan eens heeft hij de politie gebeld, en hij kon momenten van helderheid hebben die lang genoeg duurden om een agent aan de deur ervan te overtuigen dat die vreemde mevrouw in de woonkamer echt een oplichtster of een dievegge was. Ik kan me met geen mogelijkheid voorstellen hoe pijnlijk dat voor haar moet zijn geweest. Ik heb je vast wel verteld dat hij de laatste jaren hun hele huwelijk vergeten was. In plaats daarvan was hij gefixeerd op “Adelaide”, weet je nog? Het liefje dat hij trouwde toen hij terugkwam uit de Eerste Wereldoorlog. Ze waren nog geen twee jaar getrouwd toen Adelaide doodging; misschien aan de griep. Denk je eens in hoe mijn moeder zich daarbij voelde, haar vijfenvijftigjarige huwe-